

Code No. 7261

Roll No.

SET : B

D. El. Ed. 2nd Year Exam., September – 2025

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

समय : 2 घण्टे]

[अधिकतम अंक : 35

सामान्य निर्देश :

- (i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 7 तथा प्रश्न 6 हैं।
- (ii) प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- (iii) कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- (iv) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- (v) उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- (vi) परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।

7261/(Set : B)

P. T. O.

(vii) कृपया प्रश्नों के उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

निर्देशाः —

- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
- (ख) लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यश्च भवेत्।
- (ग) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।
- (घ) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

भाग - 'क'

1. अधस्तनेषु यथेच्छं प्रश्नद्वयं समाधेयम् —

2 × 3 = 6

- (क) प्राथमिकस्तरपाठ्यक्रमे संस्कृतशिक्षणस्य आवश्यकतां निरूपयता।

- (ख) संस्कृतपद्यशिक्षणस्य पाठयोजनाविषयवस्तु च प्रतिपाद्यताम्।

- (ग) अनुवादशिक्षणस्य विविधः विधयः विविच्यन्ताम्।

2. एकः प्रश्नः समाधेयः —

1 × 3 = 3

- (क) संस्कृतव्याकरणशिक्षणस्य विधयः लिख्यन्ताम्।

- (ख) कारकस्य परिभाषा नामानि च प्रतिपाद्यन्ताम्।

3. एकः प्रश्नः समाधेयः —

1 × 3 = 3

- (क) आदर्शप्रश्नपत्रस्य सोपानानि निरूप्यन्ताम्।

- (ख) मूल्यांकने अभिलेखनिर्माणस्य महत्त्वं साध्यताम्।

4. एकः प्रश्नः समाधेयः –

1 × 3 = 3

- (क) श्यामपट्टकौशलं आश्रित्य टिप्पणी लिख्यताम्।
- (ख) व्याख्याकौशलस्य तत्त्वानि वर्णयन्ताम्।

5. एकः प्रश्नः समाधेयः –

1 × 5 = 5

- (क) समासस्य परिभाषा भेदाश्च सोदाहरणं प्रतिपाद्यन्ताम्।
- (ख) अलंकारस्य परिभाषा अनुप्रासालंकारस्य च उदाहरणं लिख्यताम्।

भाग - 'ख'

6. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् शुद्धं विकल्पं चित्वा लिख्यताम् –

15 × 1 = 15

(क) मूल्यांकनस्य कृते प्रश्नाः स्युः ?

- (i) निबन्धात्मकाः
- (ii) लघूत्तरीयाः

(iii) वस्तुनिष्ठाः

(iv) उक्ताः सर्वे

(ख) रामायणस्य लेखकः कः वर्तते ?

- (i) वाल्मीकिः
- (ii) वेदव्यासः
- (iii) भारविः
- (iv) बाणभट्टः

(ग) भट्टोजिदीक्षितेन प्रणीतः ग्रन्थः अस्ति -

- (i) अष्टाध्यायी
- (ii) निरुक्तम्
- (iii) सिद्धान्तकौमुदी
- (iv) महाभाष्यम्

(घ) छन्दः सहितं भवति -

- (i) गद्यम्
- (ii) निबन्धः
- (iii) पद्यम्
- (iv) कथा

(ङ) 'फ' इत्यस्य उच्चारणस्थानं किम् ?

- (i) ओष्ठः
- (ii) दन्तः
- (iii) तालुः
- (iv) मूर्धा

(च) 'उत्तररामचरितम्' इत्यस्य लेखकः कः ?

- (i) भारविः
- (ii) वाल्मीकिः
- (iii) शुद्रकः
- (iv) वेदव्यासः

(छ) गीतायां कति श्लोकाः सन्ति ?

- (i) 700
- (ii) 800
- (iii) 900
- (iv) 1000

(ज) 'राजपुरुषः' इत्यस्य विग्रहो वर्तते -

- (i) राज्ञा पुरुषः
- (ii) राज्ञि पुरुषः
- (iii) राज्ञः पुरुषः
- (iv) राजानं पुरुषः

(झ) 'अभिज्ञानशाकुन्तलम्' इत्यस्य लेखकः कः ?

- (i) कालिदासः
- (ii) वाल्मीकिः
- (iii) भारविः
- (iv) वेदव्यासः

(ञ) 'रमया' इत्यस्य का विभक्तिः ?

- (i) तृतीया
- (ii) चतुर्थी
- (iii) पञ्चमी
- (iv) षष्ठी

(ट) बहुभिः उत्तरविकल्पैः युक्तः प्रश्नः भवति -

- (i) निबन्धात्मकः
- (ii) बहुविकल्पीयः
- (iii) लघूत्तरीयः
- (iv) अतिलघूत्तरीयः

(ठ) स्वराः उच्यन्ते -

- (i) अचः
- (ii) विसर्गाः
- (iii) हलः
- (iv) यमाः

(ड) सीतायाः पतिः को वर्तते ?

- (i) रामः
- (ii) लक्ष्मणः
- (iii) भरतः
- (iv) शत्रुघ्नः

(ढ) इदं गद्यकाव्यम् अस्ति -

- (i) रामायणम्
- (ii) कादम्बरी
- (iii) महाभारतम्
- (iv) नीतिशतकम्

(ण) शलाकापरीक्षा वर्तते -

- (i) प्राचीनमूल्यांकनविधि:
 - (ii) मिश्रितविधि:
 - (iii) आधुनिकमूल्यांकनविधि:
 - (iv) शिक्षणविधि:
-